

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

НАЛИВАЙКО Ольга Борисівна

УДК 378.147.091.33:[61:008] (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ
КОНТЕКСТНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук



Вінниця – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Акімова Ольга Вікторівна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
завідувач кафедри педагогіки, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Цехмістер Ярослав Володимирович,
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця,
перший проректор з науково-педагогічної роботи,
м. Київ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Гуменюк Ольга Михайлівна,
Львівський національний медичний університет,
доцент кафедри стоматології дитячого віку, м. Львів.

Захист відбудеться 20 грудня 2016 року о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32 та на сайті університету за адресою: www.vspu.edu.ua.

Автореферат розісланий 18 листопада 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

 Коломієць А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Згідно з Концепцією реформування системи підготовки лікарів в Україні (2005 р.) та приведенням її у відповідність до вимог Болонської декларації пріоритетними є проблеми формування професійної культури лікаря та його компетентностей. Практика засвідчує, що після закінчення вищих навчальних закладів лікарі у професійній діяльності зустрічаються з низкою труднощів, зумовлених саме недостатнім рівнем сформованості професійної культури та її компонентів (професійно-етичного, професійно-комунікативного тощо). Специфіка лікарської діяльності припускає наявність своєї низки етичних правил, заборон і обмежень, що мають братися до уваги тими, хто неминуче за родом своєї діяльності втручається в життя іншої людини. Отже, у сучасній вищій медичній освіті актуалізується потреба у формуванні саме нового типу майбутнього фахівця, зокрема, сімейного лікаря, який досягнув необхідного рівня професійної культури, здатний ефективно вирішувати лікарські проблеми у нестандартних ситуаціях.

У сучасній вітчизняній науці актуалізується потреба в системному соціально-філософському, культурологічному та психолого-педагогічному дослідженні феномену професійної культури, визначення її місця й ролі в процесі підготовки майбутніх сімейних лікарів у медичних університетах.

Одним із основних напрямів модернізації системи підготовки медичних працівників є утвердження високого соціального статусу сімейного лікаря на основі постійного особистісно-професійного розвитку та формування професійної культури. В сучасних педагогічних дослідженнях висвітлено такі аспекти професійного розвитку майбутніх фахівців, як: концептуальні засади вищої освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, В. Лутай); загальні особливості професійної діяльності (О. Брацлавська, М. Євтух, В. Коваль, Л. Семушина, Л. Хомич); технологічний підхід у професійній підготовці (В. Безпалько, А. Вербицький, А. Грітченко, М. Мартинюк, І. Підласий, О. Пометун, Г. Селевко, С. Ткачук).

Загальнопедагогічні аспекти підготовки майбутніх фахівців досліджували В. Бондар, С. Гончаренко, Р. Гуревич, О. Джеджула, О. Дубасенюк, Н. Кічук, А. Коломієць, В. Сорочинська, В. Шахов; шляхи творчого професійного розвитку особистості майбутнього фахівця – О. Акімова, О. Антонова, О. Коберник, О. Куцевол, Г. Тарасенко.

Аналіз наукових джерел показав, що є низка праць, присвячених безпосередньо професійній культурі майбутніх фахівців. Це роботи А. Агаркової, П. Амбарової, В. Анохіна, В. Кочергіна, Н. Крилової, Н. Миколаєнко, В. Познякова, А. Смолика, М. Філоненко та ін. У них розкриваються погляди на проблему сутності та структури професійної культури, основні етапи професіоналізації, підходи до формування професійної культури.

Підготовці фахівців медичного профілю та регуляції цінностей і норм медичної діяльності присвячені праці Я. Цехмістера. Деякі автори

(О. Андрійчук, П. Бабенко, О. Гуменюк, Н. Жуковська, К. Куренкова, С. Пудова) розглядають професійно-моральні якості та цінності майбутніх лікарів як основну складову їхньої професійної придатності та медичного професіоналізму.

Концепція контекстного навчання розроблена А. Вербицьким. Її основою є діяльнісна теорія оволодіння соціальним досвідом (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн), згідно з якою засвоєння змісту освіти, соціального та професійного досвіду відбувається в процесі власної активної діяльності студента.

Водночас згадані дослідження розкривають лише окремі аспекти зазначеної проблеми. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки в медичних університетах допоки не стало об'єктом спеціального наукового пошуку.

Актуальність визначеного напряму дослідження зумовлена також низкою суперечностей між:

- вимогами суспільства до підвищення якості підготовки лікарів, здатних до самовдосконалення та самореалізації, і відсутністю концептуальних обґрунтувань щодо формування професійної культури студентів як основи їхньої фахової готовності;

- необхідністю швидко та компетентно розв'язувати нестандартні ситуації на основі високого рівня професійної культури та традиційною спрямованістю навчання майбутнього сімейного лікаря;

- значним потенціалом контекстної підготовки щодо формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів і недостатнім його використанням у медичних університетах.

Отже, значимість і актуальність формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів і недостатня теоретична та практична розробленість проблеми, необхідність вирішення суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методологічні основи педагогічної підготовки майбутніх учителів» (№ 0101U007274); науково-дослідної роботи кафедри іноземних мов Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова «Підготовка студентів медичного університету до іншомовної фахової комунікації» (протокол №1 від 27 серпня 2015 року). Тему кандидатської дисертації затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 4 від 25 листопада 2012 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 8 від 15 грудня 2012 р.).

Мета дослідження полягає в розробленні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійного мислення майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки набуває ефективності за таких педагогічних умов:

- моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету;
- забезпечення суб'єктного включення студента в навчальну діяльність на основі ситуаційно-контекстного підходу;
- розвиток клінічного мислення студента в процесі діалогічної взаємодії та проблемного навчання.

Відповідно до визначених мети, предмета й гіпотези було сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати сутність понять «професійна культура майбутнього сімейного лікаря» та «контекстна підготовка» як психолого-педагогічних категорій.

2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів.

3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель та педагогічні умови формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки.

4. Розробити методiku реалізації педагогічних умов формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у медичних університетах.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичних університетах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі фахової підготовки в медичних університетах.

Для досягнення мети й реалізації завдань дослідження застосовано комплекс загальнонаукових **методів дослідження** – *теоретичні*: аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, абстракція, узагальнення – для з'ясування сутності та структури основних дефініцій, теоретичного узагальнення різних підходів до розв'язання проблеми та обґрунтування педагогічних умов формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів; *емпіричні*: спостереження, анкетування, тестування, бесіди, опитування, експертне оцінювання з метою визначення рівня сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів; *педагогічний експеримент* із метою перевірки ефективності розроблених педагогічних умов формування професійної культури студентів медичних університетів; *методи математичної статистики* для визначення статистичної значущості одержаних під час експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась у Вінницькому національному медичному університеті

імені М. І. Пирогова; Івано-Франківському національному медичному університеті; Вінницькому медичному коледжі імені академіка Д. К. Заболотного. Усього в експерименті взяли участь – 480 студентів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що:

- *уперше обґрунтовано* педагогічні умови формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки в медичних університетах (моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету; забезпечення суб'єктного включення студента в навчальну діяльність на основі ситуаційно-контекстного підходу; розвиток клінічного мислення студента у процесі діалогічної взаємодії та проблемного навчання); визначено критерії (ціннісно-мотиваційний; операційно-діяльнісний; морально-етичний) та схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів; розроблено модель формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки у медичних університетах;

- *уточнено* сутність і структуру поняття «професійна культура майбутнього сімейного лікаря»;

- *набули подальшого розвитку* положення про взаємозв'язок формування професійної культури з набуттям студентом особистісного досвіду майбутньої професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблено методiku діагностування рівнів сформованості професійної культури студентів медичних університетів; розроблено та впроваджено методiku реалізації педагогічних умов формування професійної культури студентів в гуманітарно-спрямованому освітньому середовищі медичного університету; видано методичні рекомендації для викладачів медичних університетів щодо формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів. Основні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів.

Результати дослідження **впроваджені** в навчальний процес Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова (акт впровадження від 15.06.2016 р.); Івано-Франківського національного медичного університету (акт впровадження від 17.06.2016 р.); Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного (довідка № 509 від 20.06.2016 р.); Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/29 від 05.07.2016 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 684-33/03 від 26.05.2016 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різних рівнів – *міжнародних*: «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Київ-Вінниця, 2012, 2014, 2015, 2016); «Теоретичні та методичні

засади особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (Вінниця, 2014); «Pedagogika. Nauka wczoraj, dziś, jutro» (Варшава, 2016); «Pedagogika. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki» (Варшава, 2016); «Наукова школа академіка І. Зязюна у його соратниках та учнях» (Харків, 2016); «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2016); «Сучасна наука: теорія і практика» (Київ, 2016); «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі» (Переяслав-Хмельницький, 2016); «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (Луцьк, 2015); «Фактори розвитку педагогіки і психології в XXI столітті» (Харків, 2016); «Сучасна наука: перспективи розвитку» (Київ, 2016); «Modern European science 2016» (Велика Британія, 2016); *всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Соціально-гуманітарні виклики 2016 року»* (Львів, 2016); наукових конференціях викладачів і студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2012-2016); на засіданнях кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації відображено в 23 публікаціях, серед них 13 відображають основні наукові результати, 10 – апробаційного характеру, з них: 5 – у закордонних виданнях (Польща, Велика Британія, США), 1 – внесено до міжнародної науково-метричної бази Index Copernicus, 1 – включено до довідника періодичних видань бази даних Ulrich's Periodicals Directory (New Jersey, USA), 3 – РІНЦ.

Структура дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел з 337 найменувань, з них 11 іноземною мовою і 12 додатків на 65 сторінках, 16 таблиць, 14 рисунків. Основний текст викладено на 181 сторінці, загальний обсяг дисертації – 286 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет дослідження; окреслено комплекс методів; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; охарактеризовано експериментальну базу; викладено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі – «Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів як педагогічна проблема» – з'ясовано сутність ключових понять дослідження; проаналізовано особливості контекстної підготовки студентів медичних університетів; розроблено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів; представлено результати констатувального етапу педагогічного експерименту.

Сутність культури у вітчизняній історії педагогіки пов'язувалася з проблемою людини, її природою та призначенням, сенсом життя та щастя, національним і загальнолюдським у світогляді людини, ідеалами

справедливості й рівності (М. Грушевський, М. Костомаров, Г. Сковорода, І. Франко, Т. Шевченко).

Філософська сутність культури в працях зарубіжних науковців (М. Вебер, Х. Гадамер, М. Шелер) розглядається з точки зору теорії герменевтики як ціннісне, історичне та універсальне утворення, що пов'язане зі створенням загальнолюдської культури; як особливий феномен духовного життя людини та спосіб самодетермінації особистості, як форма діалогу культур в історії людства (В. Біблер, М. Бахтіна). У сучасних вітчизняних дослідженнях професійна культура пов'язується з культурою сучасного суспільства та професійною етикою (Г. Васянович).

У загальному вигляді поняття «*професійна культура*» розглядається як категорія, що характеризує соціально-професійні якості фахівця з урахуванням специфіки його професійної діяльності. Структурними компонентами професійної культури є етична, естетична, методологічна, професійно-психологічна (В. Анохіна, В. Кочергіна, Н. Крилова).

Проведений аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з досліджуваної проблеми свідчить про неоднозначність розуміння поняття «*професійна культура*», проте водночас надає можливість виокремити його суттєві риси: особливі знання такого виду діяльності, що складають зміст професії (В. Підмарков); поєднання кваліфікації та моральності (Л. Богданова); специфічна культура професійного співтовариства (С. Дружилов); певні особистісні якості, норми ставлення до різних складових професійної діяльності (А. Капська); цілісне особистісне утворення, сутністю якого є діалектичний зв'язок усіх елементів культури індивіда (С. Ісаєнко); розгляд професійної культури в контексті професійного самовдосконалення (В. Сластьонін).

Професійна культура сімейного лікаря виокремлюється в самостійну підсистему культури, в основі якої покладено специфіку лікарської діяльності. До неї входить основний суб'єкт цієї діяльності – сімейний лікар – зі своїми знаннями, особистісно-психологічними якостями, цінностями та ідеалами; зразки поведінки; традиції, встановлені соціальні відносини, соціокультурні норми та стереотипи; медичні символи; спеціальні інститути, що в сукупності створюють простір медичної культури. Категорія «*медична культура*» визначається як система цінностей, ідеалів, норм і зразків поведінки медичних працівників, їхній світогляд, а також символи, традиції, звичаї, котрі складають у поєднанні своєрідний спосіб життя, детермінований специфікою професійної медичної діяльності.

Аналіз наукових робіт дозволив сформулювати власне означення: *професійна культура майбутнього сімейного лікаря становить форму медичної культури людства, що існує в межах професійної спільноти медичних працівників і синтезує в собі медичні знання, професійно-теоретичні світогляди, медичні технології й соціальні практики, традиції та специфічну мовну систему, вироблені людством із метою збереження здоров'я і життя людини, боротьби з різними її захворюваннями.*

Було доведено, що контекстне навчання створює умови для формування професійної культури студента на основі інтеграції знань усіх наукових дисциплін та вирішення модельованих професійних і проблемних ситуацій (А. Вербицький). Сутність поняття «контекстна підготовка» (Н. Дем'яненко) полягає в інтеграції контекстного та компетентнісного підходів. Специфіка поняття «контекстна підготовка» полягає в її системному характері, котрий поєднує навчання професійній лікарській діяльності й виховання майбутніх лікарів, забезпечуючи трансформацію навчальної діяльності в навчально-професійну або квазіпрофесійну діяльність.

Комплексний аналіз наукових джерел дозволив виокремити структурні компоненти професійної культури сімейних лікарів і відповідні їм критерії: аксіологічний (ціннісно-мотиваційний критерій), когнітивний (операційно-діяльнісний критерій), особистісний (морально-етичний критерій).

Аксіологічний компонент зумовлює наявність інтересу до професійної діяльності, що характеризується потребою студента в знаннях та оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності. Критерієм сформованості цього компоненту є *ціннісно-мотиваційний* з такими показниками: професійна мотивація, професійні цінності, здатність до самовдосконалення.

Когнітивний компонент визначається: теоретичними знаннями, вміннями та навичками, а також способами одержання необхідної інформації й ефективністю її використання; наявністю комунікативних умінь і професійно-важливих якостей як необхідних складових пізнання й розвитку професійної культури, самовиховання, самовдосконалення. Сформованість цього компоненту оцінюється за *операційно-діялісним критерієм* і такими показниками: знання, уміння, навички; комунікативні вміння; інтелектуально-культурний розвиток.

Особистісний компонент характеризується ставленням студента до себе, оточуючих і власної практичної діяльності. *Морально-етичний критерій*, за яким оцінюється цей компонент, відображає сформованість основних етичних норм і правил поведінки майбутніх сімейних лікарів. Його сформованість визначається за показниками: лікарська етика, здатність до емпатії, гуманне ставлення до людини.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури схарактеризовано три рівні сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів за визначеними критеріями та показниками – високий, середній, низький.

У експерименті брали участь: 480 студентів, з них 238 осіб – контрольні групи і 242 особи – експериментальні групи.

Рівні сформованості професійного мислення майбутніх сімейних лікарів визначалися за такими діагностичними методиками: опитувальник щодо мотивів обрання професії (Р. Овчарова); тест Т. Елерса на визначення мотивації до успіху; тест щодо структури інтелекту (Р. Амтхауер); методика Б. Басса на визначення професійної спрямованості; тест креативності

(Є. Тунік); тестування студентів під час бесід на теми: «Сучасний сімейний лікар – який він?»; «Професійно-значущі якості лікаря» тощо.

За результатами констатувального етапу дослідження виявилось, що переважна більшість студентів контрольних та експериментальних груп перебувають на низькому (55% та 56% відповідно) рівні сформованості професійної культури. Значним є відсоток респондентів, які мають середній рівень (39% з контрольної та 37% з експериментальної групи). Водночас незначна кількість опитаних (6% з контрольної та 7% з експериментальної групи) засвідчила високий рівень сформованості професійної культури.

У другому розділі – *«Педагогічні умови та модель формування професійної культури студентів медичних університетів»* – розроблена модель та обґрунтовані педагогічні умови формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки; презентована методика їхньої реалізації в умовах медичного університету.

На основі аналізу й узагальнення результатів констатувального етапу експерименту обґрунтовано модель (рис. 1) і комплекс педагогічних умов формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів.

Реалізація першої педагогічної умови – *моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету* – передбачала моделювання предметного та соціального змісту майбутньої професійної діяльності, що є основною характеристикою навчання контекстного типу та зреалізовується за допомогою системи нових і традиційних форм і методів навчання.

Методика реалізації цієї педагогічної умови передбачає три базові форми діяльності студентів і деяку множину перехідних від однієї базової форми до іншої (А. Вербицький):

- з метою моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів використовувалася *навчальна діяльність академічного типу* (лекції та семінари контекстного типу, проблемні лекції, семінари-дискусії, спецкурси, спецсемінари);

- інтерактивний характер діяльності студентів відбувався у процесі *квазіпрофесійної діяльності*: у процесі організації ігрових форм контекстного навчання шляхом моделювання створювалися умови професійної діяльності, регулювалися відносини учасників, що мали на меті вирішення складної професійної ситуації чи прийняття рішення з подальшим способом дій;

- розвиток клінічного мислення відбувався у процесі *навчально-професійної діяльності* (проектна діяльність, творчо-пошукові завдання, науково-дослідна робота студентів).

Як перехідні від однієї базової моделі до іншої використовувалися проміжні форми: імітаційне моделювання, аналіз конкретних виробничих ситуацій, розігрування ролей, спецкурси, спецсемінари тощо.

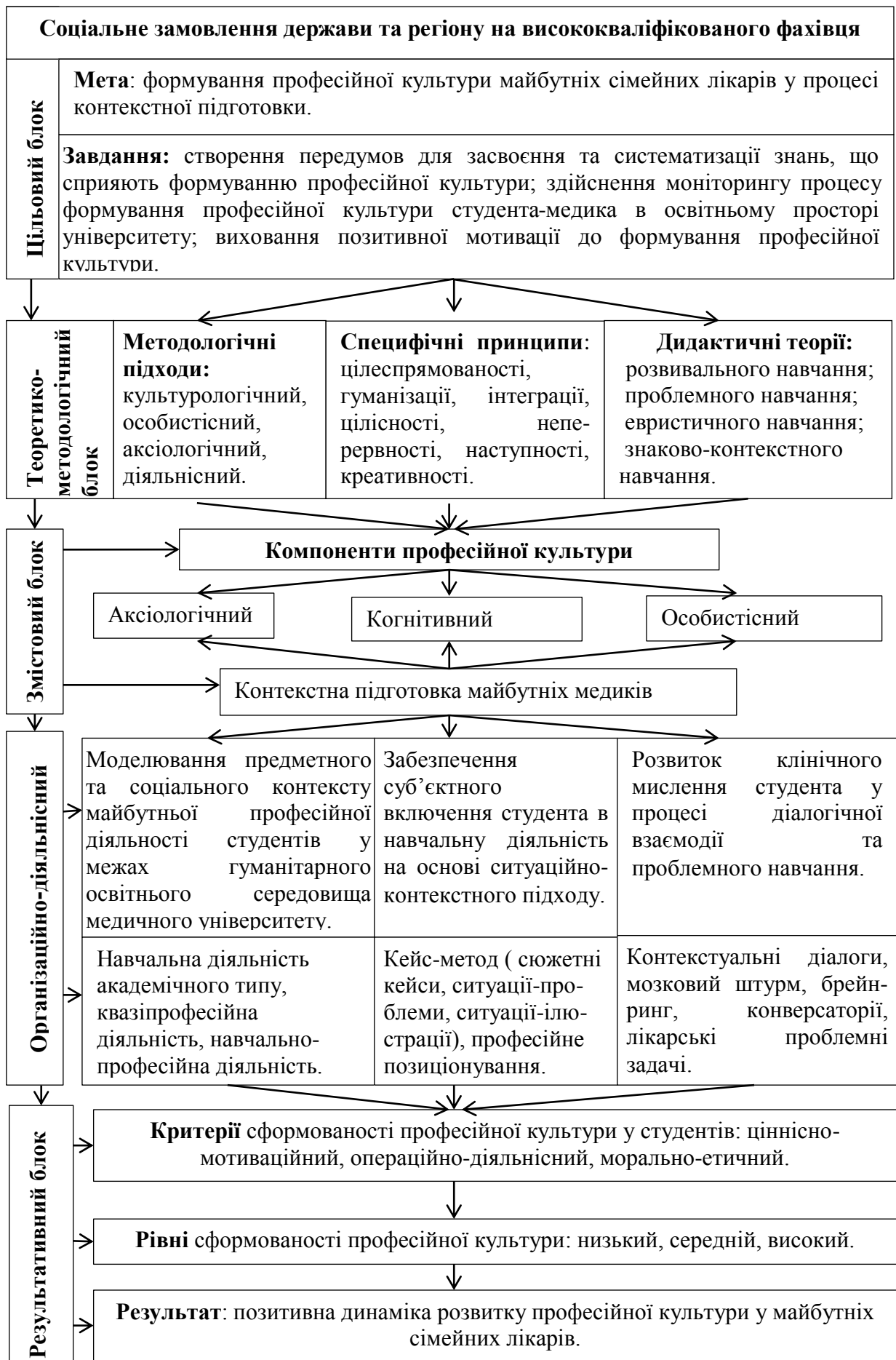


Рис. 1. Модель формування професійної культури у майбутніх сімейних лікарів.

Друга педагогічна умова – *забезпечення суб'єктного включення студента в навчальну діяльність на основі ситуаційно-контекстного підходу*. Ця педагогічна умова зреалізовувалася за допомогою методів асоціативного навчання, контекстних ситуацій, особистісно орієнтованих ситуацій, професійного позиціонування (власна позиція щодо ситуації).

Використання *методу асоціацій* дозволяло студентам знаходити зв'язок між абстрактними категоріями моралі та реальним життям, сприяло засвоєнню професійних і гуманістичних термінів, усвідомленню значення основних моральних норм і принципів взаємин «лікар – пацієнт».

Активний проблемно-ситуаційний аналіз відбувався шляхом розбору конкретних випадків – «кейс-стаді». Використовувалися такі види кейсів: *сюжетні кейси* (ситуаційна вправа – «пацієнт в реанімації»); *особистісно-орієнтовані ситуації* (розробити програму оздоровлення сім'ї); *ситуацій-проблеми* (постановка діагнозу); *ситуація-оцінка* (оцінювання правильності стратегії лікування); *ситуація-ілюстрація* (визначення діагнозу по ілюстрації з ознаками захворювання); *«розігрування ситуації в ролях»* (аналіз помилок у діях медпрацівників, визначення алгоритму лікування).

Вибір третьої педагогічної умови – *розвиток клінічного мислення студента у процесі діалогічної взаємодії та проблемного навчання* – пов'язаний з тим, що головною характеристикою випускника медичного навчального закладу є його компетентність у поєднанні з умінням клінічно мислити. Основні форми реалізації цієї педагогічної умови: контекстуальні діалоги, «мозковий штурм», брейн-ринг, аналіз професійних задач сімейного лікаря, аналіз медичних (навчальних) проблем.

Діалогічний стиль взаємодії студентів реалізовувався під час *контекстуальних діалогів*, присвячених обґрунтуванню професійних цінностей. Для оптимізації діалогічної взаємодії використовувалася спеціальна технологія *конверсаторіїв* (М. Пирогов), основою якої слугувало професійне обговорення суб'єктами навчального процесу медичних тем. Ефективному розвитку діалогічних умінь сприяла організація *«дискусійних каруселей»*. Під час проведення практичних занять («My Future Profession») акцентувалася увага на особливостях діяльності сімейного лікаря, її моральної складової. Формуванню в студентів ціннісного ставлення до майбутньої професії сприяли англomовні *«Інтелектуальні аукціони»*, де культивувалися моральні цінності (людина, здоров'я, гуманізм, милосердя, життя, обов'язок тощо).

З метою розширення етично-деонтологічного тезауруса майбутніх лікарів на практичних заняттях широко використовувалися групові форми навчання *«гортай словник»*, де тлумачилися лексичні значення слів «moral», «morality», «humane», «human», «humanism», «patient», «patience» та ін.

Підсумком роботи була *науково-практична конференція*, котра дозволила студентам виявити власну професійну позицію та прагнення до самореалізації в обраній професії.

Особливість використання *проблемного навчання* полягала у створенні професійно спрямованих проблемних ситуацій через використання відео-задач, складення логічних ланцюгів, котрі вимагали активної пізнавальної діяльності студентів.

«*Мозковий штурм*» як метод продукування нових ідей виявився найбільш ефективним для вирішення практичних проблем діяльності сімейного лікаря.

Продуктивними видами *професійних лікарських задач* були: диференціально-діагностичні, лікувальні, профілактичні, задачі аналізу діагностичних і лікувальних помилок. Різновидом професійних лікарських задач виокремлено *ситуаційну клінічну задачу* щодо діяльності сімейного лікаря. *Проектна діяльність* виявилася ефективним шляхом підвищення пізнавального інтересу та професійної культури, сприяла формуванню здатності самостійно мислити. *Портфоліо* застосовувався як засіб накопичення творчих досягнень студента.

У третьому розділі – «*Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування професійної культури майбутніх лікарів*» – представлена організація та методика проведення педагогічного експерименту; проаналізовано результати формувального етапу педагогічного експерименту.

Експериментальне дослідження проходило в три етапи, кожен з яких був спрямований на розв'язання визначених завдань: пошуково-теоретичний, констатувальний та формувальний.

Пошуково-теоретичний (2012- 2013 рр.) – визначені теоретичні засади проблеми формування професійного мислення майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки; здійснено аналіз стану проблеми на основі вивчення навчально-методичної документації та досвіду роботи медичних університетів; розроблена програма дослідно-експериментальної роботи, обґрунтовані вихідні позиції, визначена методологія та методи дослідження; розроблена методика діагностики рівнів сформованості професійної культури у студентів-майбутніх сімейних лікарів, проведений констатувальний етап експерименту та проаналізовані його результати.

Дослідно-експериментальний (2013- 2015 рр.) – обґрунтовано модель та педагогічні умови, спрямовані на формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів; розроблено методику реалізації педагогічних умов у процесі контекстної підготовки студентів медичного університету; проведено формувальний етап та експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов.

Завершальний (2015-2016 рр.) – оброблено та систематизовано одержані матеріали та інтерпретовано результати дослідження, їх теоретичне та практичне оформлення з використанням методів математичної статистики.

Ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов підтверджена позитивними змінами.

Результати діагностики рівнів сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів за трьома визначеними нами критеріями представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

**Динаміка рівнів сформованості професійної культури у студентів
КГ та ЕГ до та після експерименту**

Рівні	Експериментальні групи					Контрольні групи				
	До експ.		Після експ.		Дина- міка	До експ.		Після експ.		Дина- міка
	n_i	%	n_i	%	%	n_i	%	n_i	%	%
Високий	17	7	133	55	+48	14	6	27	12	+6
Середній	90	37	73	30	-7	93	39	107	45	+6
Низький	135	56	36	15	-41	131	55	104	43	-12

Так, в експериментальній групі на 48% збільшилася кількість респондентів з високим рівнем, кількість респондентів із середнім і низьким рівнем зменшилася, відповідно, на 7% та 41%.

Аналіз результатів дослідження не засвідчив значної позитивної динаміки рівнів сформованості професійної культури у респондентів контрольної групи. Так, лише на 6% збільшилася кількість респондентів у цій групі з високим рівнем, на 6% – з середнім рівнем. Результати свідчать про те, що у студентів ЕГ переважає високий рівень (55%) сформованості професійної культури. При цьому кількість студентів із низьким рівнем зменшилася на 41%.

Проведена на заключному етапі нашого дослідження діагностика сформованості рівнів професійної культури свідчить про ефективність запропонованої нами моделі формування професійної культури у майбутніх сімейних лікарів.

Отже, мета дослідження досягнута, гіпотеза – підтверджена, завдання – розв'язані.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури з'ясовано, що професійна культура сімейного лікаря становить самостійну підсистему культури, в основу якої покладено специфіку діяльності лікаря. Основний суб'єкт цієї діяльності – сімейний лікар зі своїми знаннями, особистісно-психологічними якостями, цінностями та ідеалами; взірці поведінки; традиції, встановлені соціальні відносини, соціокультурні норми та стереотипи; медичні символи; спеціальні інститути,

що в поєднанні утворюють простір медичної культури. Категорія «професійна культура лікаря» визначається як система цінностей, що складають своєрідний спосіб життя, детермінований специфікою професійної медичної діяльності.

Професійну культуру майбутнього сімейного лікаря розглядаємо як форму медичної культури людства, що існує в межах професійної спільноти медичних працівників і синтезує в собі медичні знання, професійно-теоретичні світогляди, медичні технології й соціальні практики, традиції та специфічну мовну систему, вироблені людством із метою збереження здоров'я і життя людини, боротьби з різними її захворюваннями.

Доведено, що контекстне навчання створює умови для формування професійної культури студента на основі інтеграції знань усіх наукових дисциплін та вирішення модельованих професійних і проблемних ситуацій. Сутність поняття «контекстна підготовка» полягає в інтеграції контекстного та компетентнісного підходів. Цю позицію називаємо контекстно-компетентнісним підходом, що слугує теоретико-методологічною основою контекстної професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів. Специфіка поняття «контекстна підготовка» полягає в тому, що воно є системним і включає навчання професійної лікарської діяльності й виховання майбутніх лікарів, позначаючи цілісний процес спільної діяльності викладача та студентів – майбутніх лікарів, на кожному етапі якого відбувається трансформація навчальної діяльності в навчально-професійну або квазіпрофесійну діяльність, формується професійна культура майбутніх лікарів, що характеризує їхню професійну компетентність.

2. Критерії професійної культури майбутніх сімейних лікарів визначалися з огляду на системний характер розуміння культури, виокремлення її структурних компонентів, тлумачення культури як процесу й результату творчого засвоєння й усвідомлення цінностей, технологій у процесі професійної самореалізації особистості медика. Комплексний аналіз наукових джерел стосовно особливостей формування й основних складових професійної культури майбутніх лікарів дозволив нам визначити її основні структурні компоненти та критерії: аксіологічний (ціннісно-мотиваційний критерій), когнітивний (операційно-діяльнісний критерій), особистісний (морально-етичний критерій).

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури схарактеризовано три рівні сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів за визначеними критеріями та показниками – високий, середній, низький.

3. Створена модель орієнтована на очікуваний результат і передбачає можливість перевірки та корекції даного процесу, що включає такі складові: мету, методологічні засади, теоретичні основи, діагностику та педагогічні умови, методику їх реалізації.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури й узагальнення результатів констатувального етапу педагогічного експерименту обґрунтовано комплекс педагогічних умов формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів, це зокрема: моделювання предметного та

соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету; забезпечення суб'єктного включення студента в навчальну діяльність на основі ситуаційно-контекстного підходу; розвиток клінічного мислення студента у процесі діалогічної взаємодії та проблемного навчання.

Методика реалізації першої педагогічної умови – *моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету* – включала: різновиди специфічно медичних проблемних задач, різноманітні проблемні ситуації; інтернет-турніри. Здійснення міжпредметної інтеграції відбувалося за допомогою різноманітних форм і методів її реалізації, а саме: міждисциплінарні лекції; теоретичні комплексні бесіди, лікарські ситуації, ділові ігри, що мають широкий міждисциплінарний контекст, використання тестів інтегрованого змісту тощо.

Друга педагогічна умова – *забезпечення суб'єктного включення студента в навчальну діяльність на основі ситуаційно-контекстного підходу*. Реалізацію цієї педагогічної умови ми здійснювали за допомогою таких методів активного навчання: метод асоціативного навчання, контекстні ситуації (кейс-методи), особистісно-орієнтовані ситуації, професійне позиціонування (власна позиція щодо ситуації).

Вибір третьої педагогічної умови – *розвиток клінічного мислення студента в процесі діалогічної взаємодії та проблемного навчання* – пов'язаний з тим, що головною характеристикою випускника медичного навчального закладу є його компетентність у поєднанні з умінням клінічно мислити. Формування навичок клінічного мислення є основною метою освітнього процесу в медичному ВНЗ. Лише здатність до прийняття самостійного рішення в конкретній клінічній ситуації, тобто вміння використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, є основним критерієм готовності випускника до практичної роботи. Основні форми реалізації цієї педагогічної умови: контекстуальні діалоги, «мозковий штурм», брейн-ринг, аналіз лікарських задач, аналіз навчальних проблем.

4. Результати дослідження свідчать про те, що у студентів ЕГ переважає високий рівень (55%) сформованості професійної культури. При цьому кількість студентів із низьким рівнем зменшилася на 41%. Проведена на заключному етапі нашого дослідження діагностика сформованості рівнів професійної культури свідчить про ефективність запропонованої нами моделі формування професійної культури у майбутніх сімейних лікарів.

Здійснене дослідження, звісно, не претендує на вичерпний розгляд усіх аспектів цієї проблеми. Напрямами подальших досліджень можуть бути такі: психологічні особливості та чинники формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів; розроблення нових моделей та педагогічних умов, інноваційних технологій і методик формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Наливайко О. Б. Професійна культура як філософська та соціально-педагогічна категорія / О. Б. Наливайко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць. – Випуск 42. – Ч. 2 / Редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ Нілан ЛТД, 2014. – 300 с. – С. 10-13.

2. Наливайко О. Б. Контекстне навчання як засіб формування професійної культури майбутніх лікарів / О. Б. Наливайко // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково - методичний журнал. – Львів: [б. в.], 2015. – № 4–5. – 180 с. – С. 69–77.

3. Наливайко О. Б. Система ціннісних орієнтацій як складова професійно-комунікативної культури у підготовці майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький : ПП Мошак М. І., 2016. – Вип. 20. – 225 с. – С. 138–143. ISSN 2309-9127 (Друкований варіант) ISSN 2313-8769 (Online)/ Збірник індексується міжнародною наукометричною базою «Index Copernicus» ICV 2014:47.40.

4. Наливайко О. Б. Компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія : наук. - практ. журн. / Харків. держ. політехн. ун-т., Харк. нац. політ. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Укр. інж.-пед. акад. – Харків : [б. в.], 2016. – № 2, 168 с. – С. 99-108. (Включено до довідника періодичних видань бази даних Ulrich's Periodicals Directory (New Jersey, USA) та РІНЦ).

5. Наливайко О. Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів як педагогічна проблема / О. Б. Наливайко // Сучасні інформаційні технології та інновації методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 46 / Редкол.: Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – 375 с. – С. 277–281.

6. Наливайко О. Б. Моделювання предметного та соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах гуманітарного освітнього середовища медичного університету / О. Б. Наливайко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки; вип. 31. / О. І. Курок (відп. ред.) [та ін.]. – Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2016. – 204 с. – С. 91–97.

7. Наливайко О. Б. Технологія контекстного навчання у підготовці майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 45 / Редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2016. – 169 с. – С. 27-32.

8. Наливайко О. Б. Соціальна складова професійної діяльності майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. – Львів. [б. в.], 2016. – № 3. – 180 с. – С. 35–42.

9. Наливайко О. Б. Особливості контекстної підготовки студентів медичних університетів / О. Б. Наливайко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14 (57). – Рівне: РДГУ, 2016. – 171 с. – С. 123 – 127.

10. Наливайко О. Б. Педагогічна технологія контекстного навчання у підготовці майбутнього лікаря / О. Б. Наливайко // Zbiór artykułów naukowych. «Pedagogika. Nauka wczoraj, dziś, jutro» – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016, – 92 str. ISBN: 978-83-65207-70-8 – Str. 33–36. (Включено до довідника періодичних видань бази даних РІНЦ).

11. Наливайко О. Б. Професійна культура у професійній підготовці майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Zbiór artykułów naukowych. «Pedagogika. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki». – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», № 2 . – 2016, – 124 str. ISBN: 978-83-65207-70-8 – Str. 76–78. (Включено до довідника періодичних видань бази даних РІНЦ).

12. Наливайко О. Б. Формування професійно-комунікативної культури у майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Zbiór artykułów naukowych. «Pedagogika. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki». – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», № 1. – 2016, – 140 str. ISBN: 978-83-65207-70-8 – Str. 10–12. (Включено до довідника періодичних видань бази даних РІНЦ).

13. Наливайко О. Б. Проблема формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів : компоненти, критерії та показники / О. Б. Наливайко / Modern European science 2016. Volume 6. Pedagogical sciences. Sheffield. Science and education LTD-100 p. – S. 23–25. ISBN 978-966-8736-05-6.

Наукові праці апробаційного характеру:

14. Наливайко О. Б. Філософська та соціально-педагогічна сутність професійної культури викладачів / О. Б. Наливайко // Теоретичні та методичні засади особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя: матеріали міжнар. науково-практичної інтернет-конференції (м. Вінниця, 26-27 листопада 2014 р.). – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – 180 с. – С. 115-118.

15. Наливайко О. Б. Професійна культура майбутніх сімейних лікарів та шляхи її формування / О. Б. Наливайко // II міжнародна науково-практична конференція «Наукова школа академіка І. А. Зязюна у його соратниках та учнях», 25-26 травня 2016 р., Харків : [б. в.], 2016. – 168 с. – С. 99-108.

16. Наливайко О. Б. Технологія контекстного навчання у підготовці майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // XIV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації», 3-4 червня 2016 р., м. Переяслав-Хмельницький. – 230 с. – С. 34–39.

17. Наливайко О. Б. Роль контекстного навчання у підготовці майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // I Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір», 3-5 червня 2016 р., Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Київ. : [б. в.], 2016. – 196 с. – С. 59 – 62.

18. Наливайко О. Б. Технологія контекстного навчання у навчально-виховному процесі підготовки студентів медичних університетів / О. Б. Наливайко // Науково-практична конференція «Фактори розвитку педагогіки і психології в ХХІ столітті», Харків: [б. в.], 10-11 червня 2016р. – С. 37-40.

19. Наливайко О. Б. Моделювання професійної діяльності майбутніх лікарів як основа навчання контекстного типу / О. Б. Наливайко // VII Міжнародна науково-практична конференція НАНР Соціально-гуманітарні виклики 2016 року, 9 червня 2016 року, м. Львів: [б. в.]. – С. 248–249.

20. Наливайко О. Б. Метод ділової гри у контекстному навчанні майбутніх сімейних лікарів / О. Б. Наливайко // Сучасна наука : теорія і практика : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна наука : теорія і практика» (м. Київ, 24-25 червня 2016 р.) / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – Київ : ГО «ІОМП» 2016. – 240 с. – С. 35–38.

21. Наливайко О. Б. Базові форми організації діяльності майбутніх сімейних лікарів у контекстному навчання / О. Б. Наливайко // Сучасна наука: перспективи розвитку: матеріали VI (LXX) Міжнародної науково-практичної конференції з філософських, філологічних, юридичних, педагогічних, економічних, психологічних, соціологічних та політичних наук (Україна, м.Київ, 24 червня 2016 р.). – Горловка : ФЛП Пантюх Ю. Ф., 2016. – 60 с. – С. 35–38.

22. Наливайко О. Б. Культура як освітня цінність у розвитку й вихованні студентів медиків / О. Б. Наливайко // Актуальные научные исследования в современном мире : XIV Международная научн. конференция, 26-27 июля 2016 г., Переяслав-Хмельницкий // Сб. научных трудов. – Переяслав-Хмельницкий: [б. в.], 2016. – Вып. 6 (14), Ч.1. – 131 с. – С. 64–66.

23. Наливайко О. Б. Філософська та соціально-педагогічна сутність професійної культури викладачів / О. Б. Наливайко // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. праць. – Вип. 4 (7) / редкол.: Р. С. Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний

університет ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТФ «Планер», 2015. – 465 с. – С. 313–316.

АНОТАЦІЇ

Наливайко О. Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України. – Вінниця, 2016.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки. В дисертації теоретично узагальнено проблему формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів та запропоновано новий підхід до розв'язання актуального наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні педагогічних умов формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки.

З'ясовано ступінь розробленості проблеми у педагогічній теорії та практиці. Визначено сутність понять «професійна культура майбутнього сімейного лікаря» та «контекстна підготовка» як психолого-педагогічних категорій.

Розкрито особливості формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки. Визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутніх сімейних лікарів. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель та педагогічні умови формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки.

Ключові слова: професійна культура майбутнього сімейного лікаря, контекстна підготовка майбутнього сімейного лікаря.

Nalyvajko O. B. The future family doctors' professional culture formation in the process of the context preparing. – The manuscript.

Dissertation for the degree of pedagogical sciences candidate in theory and methodology of professional education, specialty 13.00.04 – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Vinnytsia, 2016.

The thesis is devoted to investigation the problem of the future family doctors' professional culture formation in the process of context preparing. In the thesis theoretically generalized the problem of the future family doctors' professional culture formation and a new approach to solving an actual scientific task which consists in substantiation of professional conditions of the future family doctors' professional culture formation in the process of contextual training is proposed.

The stage of the problem research in the pedagogical theory and practice is clarified. The essence of such concepts as «the future family doctors' professional culture " and " contextual training «as psychological and pedagogical categories is cleared up.

The features of the future family doctors' professional culture formation in the process of contextual training is revealed. The components, criteria, indicators and levels of the future family doctors' professional culture formation are defined. Theoretically proved and tested the model and pedagogical conditions of the future family doctors' professional culture formation in the process of contextual training.

The pedagogic environment of an educational establishment (a medical university) has been defined as a pedagogic phenomenon. There has been highlighted the complex of components characterizing humanitarian environment of a medical university in the professional activities of future doctors.

The stress has been made on the main aim of the educational activity of a medical university, which is the assistance in students' culture improvement on the basis of social human experience enlargement, evaluative-conceptual relations enrichment, which will positively influence the actualization of the creative potential of medical student.

Structural components of professional culture distinguish ethical, aesthetic, methodological, professional and psychological, design, environmental, legal, physical culture.

Peculiarities of the profession, as well as other factors - objective and subjective, more or less significant, personal and social factors affect the process of professional culture formation of the future expert. The objective influence also have global trends in education, social and philosophical problems of culture, the state of educational system and quality of education, the culture of the educational institution, the prestige of the profession in society.

It is observed that the family doctor's medical culture is an independent subsystem of culture, which is based on the specific medical activity and the main subject of this activity is a family doctor with his knowledge, personality and psychological characteristics, values and ideals; patterns of behavior; traditions established by social relations, social and cultural norms and stereotypes; medical symbols; special institutions which form a space of medical culture together.

It is noticed that one of the main distinguishing features of modern medical culture is the transformation of moral values, their relevance for a human according to the broadening of the individual rights in society, the development of scientific knowledge. The attention is focused on that point that the peculiarity of professional culture is the high level of professionalism of its members, which advances as an indicator of professional activity. For professional doctor's culture, based on the medicinal activity, behavioral patterns, the specificity of discourse, symbols, traditions and customs are typical.

A culture as a kind of human activity in all areas of life and its consciousness can exist and develop only when man - the subject of culture - gains proficiency in one of the types of activities, the profession actually and thanks to the knowledge and skills can change the world, nature and himself was ascertained in the article.

Keywords: the future family doctors' professional culture, the future family doctors' contextual training.

Наливайко А. Б. Формирование профессиональной культуры будущих семейных врачей в процессе контекстной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет, Министерство образования и науки Украины. – Винница, 2016.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования профессиональной культуры будущих семейных врачей в процессе контекстной подготовки. В диссертации теоретически обобщено проблему формирования профессиональной культуры будущих семейных врачей и предложен новый подход к решению актуальной научной задачи, которая заключается в обосновании педагогических условий формирования профессиональной культуры будущих семейных врачей в процессе контекстной подготовки.

Выяснена степень разработанности проблемы в педагогической теории и практике. Определена сущность понятий «профессиональная культура будущего семейного врача» и «контекстная подготовка» как психолого-педагогических категорий.

Раскрыты особенности формирования профессиональной культуры будущих семейных врачей в процессе контекстной подготовки. Определены компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности профессиональной культуры будущих семейных врачей. Теоретически обоснована и экспериментально проверена модель и педагогические условия формирования профессиональной культуры будущих семейных врачей в процессе контекстной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная культура будущего семейного врача, контекстная подготовка будущего семейного врача.